

İLKOKUL 1. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SINIFTA GÖZLEMLEDİKLERİ PROBLEM DAVRANIŞLAR

By Sibel Yoleri

Günümüzde yaşanan hızlı değişme ve gelişmeler, toplum ve aile yapısındaki algıları da değiştirmekte, toplum ve aile yapısında değişen bu algılar da eğitimden beklentileri değiştirmektedir. Bu sebeple ailede başlayan, anaokulu ve ilkokul birinci sınıfla beraber devam eden eğitim süreci, beraberinde eğitim-öğretim yaklaşımlarında da gündem güne değişimler ve yenilikler getirmektedir. Eğitimdeki bu değişimler öğrenci ve öğretmenin sınıf içindeki davranış ve tutumlarını doğrudan etkilemektedir. Öğrenci eğitim-öğretim hayatının büyük çoğunluğunu sınıflarda geçirir. Sınıflar öğrenciler için eğitim öğretim etkinliklerinin devam ettiği ortak yaşam alanlarıdır (Demirtaş, 2007). Bu yaşam alanında öğrenci ve öğretmen önceden amaçları belirlenmiş bir müfredata bağlı olarak uygun davranışlar sergileyerek zamanlarını geçirirler. Birçok davranışı ve beceriyi aile içinde öğrenen çocuk, okul ile tanıştığında evde kabul gören bazı davranışlarının okul ve sınıf ortamında kabul görmediğini, okulda ve sınıfta uyması gereken farklı kuralların olduğunu ve bu kurallara uymadığında tepki aldığını fark eder. Değişik ortamlardan gelen, farklı eğitim seviyelerine, farklı kişilik özelliklerine, farklı gelişim düzeylerine ve birbirinden farklı ilgi ve yetenekleri olan öğrencilerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan sınıflar, bu özellikleri sebebiyle de birbirinden farklı davranış yapılarının ortaya çıkmasına neden olurlar (Tanhan ve Şentürk, 2011a). Sınıf ortamındaki bu farklılıklar bazı durumlarda sınıf ortamına renk katarken bazı durumlarda ise sınıfın yapısını bozarak istenmeyen davranışların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Eğitimin temel amacının bireylerde davranış değişikliği gerçekleştirme süreci olduğundan ve bu işin en etkili şekilde yapıldığı yerlerin sınıf ortamları olduğu düşüncesiyle hareketle davranış ve istenmeyen davranış kavramlarının ele alınması önemli görülmektedir. Davranış, belli bir uyarana karşı verilen duygusal, düşünsel ve davranışsal tepkilerden oluşan bir bütünlük olarak tanımlanabilir. Bir başka ifade ile iç ve dış çeşitli uyaranlara karşı organizmanın uyum sağlamak amacıyla geliştirdiği her türlü tepkidir (Aydın, 2008). Öğrenciler sınıf ortamında farklı ve çeşitli davranışlarda bulunurlar. Sergilenen bu davranışları istenmeyen davranış olarak niteleyebilmek için dört temel kriter üzerinde durulmaktadır. Bunlar; gösterilen davranışın, öğrencinin kendisi ya da sınıfındaki diğer arkadaşlarının öğrenmesini engellemesi (sınıfta gürültü yapmak vb.), davranışın, okulun ya da diğer öğrencilerin eşyalarına zarar vermesi (okul eşyalarına zarar verme, arkadaşının kitabını yırtmak vb.), davranışı sergileyen öğrencinin kendisinin ya da diğer öğrencilerin güvenliğini tehlikeye sokması (okula kesici aletle gelmesi vb.) ve davranışın, öğrencinin diğer öğrencilerle sosyalleşmesini engellemesidir (arkadaşlarının eşyalarını izinsiz alma vb.) (Kaya, 2003; Korkmaz, 2011).

Bu dört temel ölçütten hareketle istenmeyen ya da problem davranış, sınıf içinde diğer öğrencileri rahatsız etme, sınıf etkinliklerini bozma, okulun ve öğretmenin beklenti ve kurallarına aykırı davranma, sınıfta karışıklık yaratma şeklinde görülen davranışlardır (Tertemiz, 2000). Bir başka yönüyle, bir davranış, çocuk o davranışı yapmamayı becerebilecek yeterlilikte olmasına ve yapmaması söylenmesine rağmen tekrar gerçekleştiriyorsa istenmeyen davranış olarak kabul edilmektedir (Birkan, 2002). Hemen hemen her eğitim ortamında çeşitli derecelerde istenmeyen öğrenci davranışlarına rastlanır. İstenmeyen davranışlarla ilgili olarak: arkadaşlarını rahatsız etmek, onlara bağırarak, onlarla saygısız ve küfürlü konuşmak (Ataman, 2000), sınıftan izinsiz ayrılmak, sınıfta izinsiz ve amaçsız dolaşma gibi okul ve sınıf kurallarına aykırı davranışlar gösterme, diğer öğrencilerin çalışmalarını bölmek, dersi engelleyecek şekilde gereksiz konuşmalar yapmak, derste izinsiz konuşmak (Balay ve Sağlam, 2008), öğretmene ve diğer öğrencilere kaba ve saygısız davranmak, kopya çekmek ve çektirmek, hırsızlık, yalan söyleme, okula ve öğretmene karşı olumsuz bir anlayışa sahip olmak gibi davranışlar öne çıkmaktadır (Ağaoğlu, 2002; Özdemir, 2004; Sarıtaş, 2000). Sınıfta karşılaşılan istenmeyen davranışların sınıf düzenini bozucu ve amaçlara ulaşmayı engelleyici etkileri nedeni ile bu davranışların sonucunda, sınıfın atmosferi etkilenir, sınıfta öğrenciler arasında ve öğretmenle huzursuzluklar ortaya çıkabilir, ortam gerginleşir, ortaya çıkan kargaşa ve gürültüden diğer öğretmenler ve öğrenciler olumsuz etkilenir, okulda disiplin sorunlarında artış görülür ve veliler de bu sorunlardan rahatsızlık duyar (Başar, 2003; Sarıtaş, 2000). Sınıf ortamında ortaya çıkabilecek her türlü aksaklığı önleyecek kişi ise öğretmendir. Etkili bir sınıf yönetimine sahip öğretmen eğitim öğretim faaliyetlerindeki düzeni sağlar ve amaçlar doğrultusunda öğrencilerine istedik davranışlar kazandırır (Çelik, 2002). Sınıf yönetiminin bir boyutu olan

davranış yönetimi boyutu çerçevesinde öğrenci davranışlarının yönetimi, öğretmenin yakından ilgilenmesi gereken bir konudur (Ağaoğlu, 2002).

Sınıf ortamı çocukların ev ortamı dışındaki zamanlarının büyük çoğunluğunu harcadıkları yerlerdir. Buradan hareketle etkili öğrenmelerin gerçekleşmesi, olumsuz davranışların olumsuzluklarla değiştirilmesi ve olumlu davranışların artırılabilmesi için istenmeyen davranışların tam ve doğru bir şekilde tanımlanabilmesi, çocukların sınıf ortamındaki davranışlarının dikkatli bir biçimde gözlenmesi gerekmektedir. Bundan sonra ise bu tür davranışları caydırıcı, azaltıcı ve tekrarını önleyici uygulama ve yöntem ve tekniklerin neler olduğu ve nasıl uygulanacağını belirlenmesi önemli görülmektedir (Akkök, Aşkar ve Sucuoğlu, 1995; Aydın, 2000; Başar, 1999). İlkokulun ilk yıllarında çocukların istenmeyen davranışlarının önlenmesinde erken tanı, daha sonra oluşabilecek olan olumsuz davranışların önlenmesinde büyük öneme sahiptir. İstenmeyen davranışlar en iyi eğitim ortamlarında düzeltilebilir. Çünkü eğitim bir davranış değişikliği oluşturma sürecidir ve bu süreçten geçen bireylerin davranışlarında olumlu yönde değişiklikler olması beklenmektedir (Demirel, 1994).

Bu bilgilerden yola çıkarak bu araştırmanın temel amacı, ilkökul birinci sınıf öğretmenlerinin sınıf içinde gözlemedikleri istenmeyen davranışlarla ilgili durum saptaması yapmaktır. Tüm çocuklar evden okula geçiş dönemi yaşamaktadır. Okula başlama yeni ve farklı bir dünyanın başlangıcıdır ve bu durum nedeniyle çocuklar farklı bir takım tavırlar sergileyebilmektedir. Bazı çocuklar bu dönemi sağlıklı bir şekilde atlatılabilirken bazıları sorunlarla karşılaşmaktadır (Bart ve diğ., 2007). Çocukluk çağında duygusal ve davranışsal sorunları olan çocuklar ergenlik ve yetişkinlikte de bu eğilimi devam ettirme konusunda risk altındadırlar (Bierman ve Furman, 1984). Sorunlar mümkün olan en erken dönemde belirlenebilirse daha sonraki yıllarda akademik ve sosyal alanlarda meydana gelebilecek birçok sorunun önceden tespit edilebileceği düşüncesiyle bu çalışmada birinci sınıf öğretmenleri ile çalışılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, sınıf içinde karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışlarının sıklığının ilkökul birinci sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak belirlenmesi ve bu görüşlerin öğretmenlerin cinsiyet, yaş ve mesleki deneyim değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymaktır.

Araştırmanın bulgularına göre, öğretmenler en sık karşılaştıkları olumsuz davranışlar içinde birinci sırada “söz verilmeden konuşma” olarak ifade etmiştir. Elde edilen bu bulgu, diğer araştırma bulgularıyla (Atcı, 2004; Çetin, 2002; Balay ve Sağlam 2008; Gökdoğan, 2007; Kahraman, 2006; Kocabey, 2008; Sadık ve Doğanay, 2007; Yıldız, 2006) paralellik göstermektedir. Bir diğer istenmeyen davranış ise “diğer öğrencileri rahatsız etme” olarak görülmüştür. Yine benzer biçimde, alanyazındaki çalışmaların sonuçları arasında (Atcı ve Merry, 2001; Sadık ve Doğanay, 2007; Şahin, 2005) öğretmenler sınıflarında en sık gözlemedikleri istenmeyen davranışlar arasında “diğer öğrencileri rahatsız etme” olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda “yanındaki ve arkasındaki öğrenciyi rahatsız etme” istenmeyen davranış öğretmenler tarafından sık gözlemedikleri bir istenmeyen davranış olarak ifade edilmiştir. Örneğin, derse ilgisizlik ya da dersi dinlememe, konuşma, arkadaşını rahatsız etme daha önceki çalışmalarda da en sık karşılaşılan istenmeyen davranışlar arasında yer almaktadır (Atcı, 2004; Bulucu, 2003; Türnüklü, 1999). Bulucu (2003) tarafından yapılan çalışmada saldırganlık ve hiperaktiflik sınıf öğretmenleri tarafından en sık gözlenen istenmeyen davranış şeklinde belirtilmiştir. Diğer önemli görülen istenmeyen davranış öğretmenler tarafından “arkadaşlarının dikkatini dağıtacak biçimde kıpırdanıp durma”, “derste dersi takip edemeyecek bir biçimde fısıldama ya da gizli konuşma” olarak görülmüştür. Atcı (2006) tarafından yapılan bir çalışmada öğretmenler, sınıflarında en çok karşılaştıkları sorun davranışların, öğrencilerin dersi dinlememesi, başkalarını rahatsız etmesi ve bunların sonucunda da derslerde başarısız olmaları olduğunu ifade etmişlerdir. Karakaş (2005), ilköğretim birinci kademedeki gözlenen istenmeyen öğrenci davranışları ve sınıf öğretmenlerinin bu davranışlarla başa çıkma yöntemlerini belirlemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre sınıf öğretmenlerinin en çok “sürekli ön planda olmayı isteme, arkadaşlarının sözünü kesme, derse hazırlıksız gelme,

arkadaşlarını sürekli öğretmene şikâyet etme ve söz almadan konuşma” türlerinde istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaştıkları tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin cinsiyetleri ile sınıfta gözlemledikleri problem davranışlara ilişkin sorunlar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu sonuç, Kahraman’ın (2006) araştırmasında ilköğretim okullarında sınıf içerisinde istenmeyen öğrenci davranışlarının önlenmesi ve giderilmesinde öğretmenlerin cinsiyetleri açısından anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı sonucuyla benzerlik göstermektedir. Özbebit’in (2007) branş öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bunlarla baş etme yöntemleri ile ilgili yaptığı çalışmada istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma sıklığının öğretmenlerin cinsiyeti açısından anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Öte yandan farklı araştırma bulguları da mevcuttur. Tanhan ve Şentürk (2001b) öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışları yönelik tutumları ile ilgili olarak yaptıkları araştırmada cinsiyete göre kadın öğretmenler lehine bir farklılık olduğu ve kadın öğretmenlerin olumsuz tutum puanlarının erkek öğretmenlere göre yüksek olduğu belirlenmiştir. Eroğlu’nun (2006) yaptığı çalışmada da çalışmamızın bulgularının aksine öğretmenlerin sınıflarında istenmeyen öğrenci davranışları ile baş etmede kadın öğretmenler lehine bir farklılık olduğu ve kullandıkları yöntemlerde kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha hassas oldukları ve daha olumlu görüş ve davranışlar sergiledikleri bulgusu elde edilmiştir.

Öğretmenlerin yaşlarına göre, sınıf içindeki istenmeyen davranışlara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Literatürde farklı bulgular elde edilmiştir. İstanbul ili merkez ilçelerinde, 3-6 yaş grubu çocukların davranış problemlerini ele alan bir çalışmada, öğretmenin yaşı ile sınıftaki çocukların problem davranışları arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucunda 30-39 yaş grubundaki öğretmenlerin sınıflarında eğitim alan çocukların diğer yaş grubundaki öğretmenlerin çocuklarına göre daha fazla problemlilik olarak belirlenmiştir (Kanlıkuşer, 2005). Mursal’ın (2005) yaptığı çalışmada ise ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin sınıfta sergiledikleri istenmeyen davranışlara neden olan öğretmenden kaynaklı nedenlere ilişkin katılımcıların görüşleri arasında yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgunun aksine Eroğlu’nun (2006) yaptığı çalışmada sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışları ile baş etmede kullandıkları yöntemler açısından 40-49 yaş grubundaki öğretmenlerin diğer yaş gruplarındaki öğretmenlere göre, öğrencilere ve sorunlarına karşı daha duyarlı davrandıkları bulunmuştur. Göreve yeni başlamış öğretmenler, istenmeyen davranışların görüldüğü sınıflarda düzeni sağlama konusunda kaygı yaşamakta ve bu tür davranışları görmezden gelirlerse zayıf öğretmen olarak tanınacakları endişesiyle öğrencilerle olumlu ilişkiler kurmakta güçlük çekmektedirler (Smith ve Laslett, 1996).

Araştırmanın bir başka bulgusuna göre öğretmenlerin mesleki deneyim süreleri ile sınıf içindeki olumsuz davranışlara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu bulgu ile ilgili literatürde farklı araştırma sonuçlarına ulaşılmıştır. İlgar’ın (2007) ve Özgan ve arkadaşlarının (2011) yaptığı araştırmaların sonuçları öğretmenlerin deneyim süreleri arttıkça sınıf yönetimi becerilerinin daha olumlu olduğunu göstermiştir. Buna karşılık Gezgin ve Bulut’un (2000) yaptığı araştırmalarda meslekte geçirilen sürenin sınıfta ortaya çıkan istenmeyen davranışların oranı ve sınıf yönetimi becerileri açısından olumsuz etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

6.Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonucunda sınıflarında en sık gözlenen problem davranışlar öğretmenler tarafından “Söz verilmeden konuşma”, “Arkadaşlarının dikkatini dağıtacak biçimde kıpırdanıp durma”, “Yanıdaki ya da arkasındaki öğrenciyi rahatsız etme” ve “Derste dersi takip edemeyecek bir biçimde fısıldama ya da gizli konuşma” olarak ifade edilmiştir. Öte yandan araştırma sonucunda öğretmenlerin cinsiyet, yaş ve mesleki deneyim değişkenleri ile sınıf içindeki olumsuz davranışlara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Bu sonuçlardan hareketle araştırmacılara, öğretmenlere, yöneticilere şu önerilerde bulunulabilir:

Yeni planlanacak araştırmalarda, öğrenci açısından da değerlendirmeler ve örneğın sosyo-kültürel ve ekonomik yapı özellikleri, öğretmenlerin iş motivasyonu ve tükenmişlik düzeyleri gibi farklı değişkenleri de ele alan **karşılaştırmaya dayalı araştırmaların yürütülmesinin alana katkı sağlayıcı olacağı düşünölmektedir**. Ayrıca yeni ve farklı sınıf yönetimi ve baş etme yöntemleri hakkında uygulamaya dönük çalışmalar yapılması da öğretmenler için faydalı olacaktır.

İlkokula yeni başlayan öğrencilerin sosyal duygusal gelişimi, okula uyumu ve bunların nedenlerine yönelik kapsamlı araştırmalar yapılmalıdır.

Sınıf içinde belirlene sorunların çözümü için ailelerle işbirliği yapılması da öğretmenlerin önele üzerinde durması gereken bir konudur. Bu anlamda aile eğitimleri ve aile katılımı çalışmaları ilkokulda etkili bir şekilde planlanmalı ve uygulanmalıdır. Bu konuda yöneticilerin imkan sağlaması ve desteklemesi de önemli görölmektedir.

İlkokul öğretmenlerinin sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önleme ve baş etme yöntemlerini geliştirici eğitimler yapılmalıdır.

İLKOKUL 1. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SINIFTA GÖZLEMLERİ PROBLEMLERİ DAVRANIŞLAR

ORIGINALITY REPORT

11%

SIMILARITY INDEX

PRIMARY SOURCES

- 1** ÇAPRI, Burhan, BALCI, Ayşe and ÇALIKKALELİ, Öner. "İlköğretim öğretmenlerinin sınıf içi istenmeyen davranışlara ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması", Mersin Üniversitesi, 2010. 97 words — 5%
Publications
- 2** library.cu.edu.tr 46 words — 3%
Internet
- 3** www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 17 words — 1%
Internet
- 4** openaccess.toros.edu.tr 14 words — 1%
Internet
- 5** GÖKYER, Necmi and DOĞAN, Bircan. "İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI VE NEDENLERİNE İLİŞKİN YÖNETİCİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2016. 9 words — 1%
Publications
- 6** SARITAŞ, Mustafa. "Öğretmen Adaylarının Değerlendirmelerine Göre Sınıfta İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Değiştirmek ve Düzeltmek Amacıyla Yararlanılan Stratejiler", Uludağ Üniversitesi, 2006. 9 words — 1%
Publications
- 7** ucmaz.home.uludag.edu.tr 9 words — 1%
Internet

EXCLUDE QUOTES ON
EXCLUDE BIBLIOGRAPHY OFF

EXCLUDE MATCHES OFF